

วรรณกรรมเยาวชน

เข้รอบสุดท้าย

รางวัลต้นอ้อ - แกรมมี พ.ศ. 2540

เต้ กปอเนาะ

อนุสรณ์ มาราสา

Anusorn Marasa

1. ไฟฝัน

บ่ายแล้ว อากาศยังร้อนอบอ้าวตะวันโขนจ้ำ
ท่ามกลางเว้งฟ้า ล้ำแสงแรงร้อนสาดลงบนพื้นดิน เจ้า
นกบินหลาซี้ควายสองตัวบินมาจากแนวป่าชายเขา
แวะหลบแดดตรงกิ่งต้นเดือยริมคลอง

โค้งลำคลอง ทอดลำตัวคดเคี้ยววกเวียนมา
จากแหล่งกำเนิดไกลโพ้น ผ่านคิ่งต้นเดือยใหญ่แผ่กิ่ง
ก้านลงมาเหนือผืนน้ำ

สายน้ำยามแล้งไหลเอื่อยๆ เหมือนคนไม่มี
กำลังใจทำงาน มองดูใสแจ้วราวแผ่นกระจกเม็ดทรายสี
น้ำตาลวางเรียงแน่น เศษไม้ใบหญ้าถูกน้ำพัดลอยซำๆ
เหนือพื้นทราย

กลุ่มของเด็กชายวัยประมาณสิบสองขวบ อยู่
ในอิริยาบถคล้ายคลึงกัน นั่งทอดขาสบายๆบนหาด
ทรายริมคลอง สายตามองน้ำใสไหลริน เนื้อตัวเปียก
ปอนรอให้แดดلامเลีย คอยให้หายเย็นแล้วจะลงเล่น
น้ำอีก

“เปิดเทอมนี้เรียนต่อที่ไหนกันบ้างวะ” มุस्ता
ฟาหันถามเพื่อนๆ

“ข้าจะไปเรียนต่อม.1 ที่โรงเรียนจังหวัด” นุห์
ตอบอย่างภาคภูมิใจ

โรงเรียนระดับมัธยมในเมืองเป็นความฝัน
ของนักเรียนหลายคน เห็นตัวอย่างรุ่นพี่ที่เรียนจบแล้ว
บางคนเป็นตำรวจแต่งตัวโก้หรู บางคนเป็นหมอ หรือ
เป็นครู สอนหนังสือตามใจใฝ่ฝัน

“ครอบครัวของนายฐานะดีนี่หว่า จะส่งลูก
เรียนที่ไหนก็ได้”

“ป๊ะว่าถ้าข้าตั้งใจเรียนหนังสือ แม่ต้องขายที่
นาเกียอม” นุห์บอกถ่อมตัว เพื่อนๆ รู้ดีว่าเขาเป็นลูกชาย
คนเดียวของเจ้าแก้อ้อย่างประจำหมู่บ้าน

“ประสิทธิ์ล่ะ” มุสตาฟาหันไปถามเพื่อนคนที่
นั่งติดกัน ประสิทธิ์นับถือศาสนาพุทธในจำนวนไม่กี่คน
ในห้อง ด้วยหมู่บ้านแห่งนี้มีชาวไทยมุสลิมเป็นส่วนใหญ่
พี่น้องชาวพุทธอยู่ติดทางเข้าหมู่บ้านไม่กี่หลังคาเรือน
ทุกคนมีไมตรีจิตที่ดีต่อกันมานานแล้ว

“ข้าคงตามนุห์ไป พ่อบอกอย่างนั้น”

“พวกนายโชคดีนะที่ได้เรียนต่อ ข้าคงเรียนจบ
แค่นี้ ต้องตามป๊ะมะช่วยดูแลน้องๆ ตามสวนยาง” รอสัก
พูดขึ้นด้วยน้ำเสียงเบาหวิว เจือปนด้วยความเศร้าสร้อย
เสียดาย

รอสักเป็นคนเรียนเก่งในห้อง แต่ทางบ้าน
มีฐานะค่อนข้างยากจน ป๊ะและมะมีอาชีพรับจ้างกรีดยาง

อาชีพรับจ้างกรีดยางนั้น เป็นอาชีพของคนที่ไม่มีส่วนเป็นเจ้าของตัวเอง อัตราจ้างระหว่างนายจ้างกับคนกรีดยางส่วนมากจะคิดอัตราหกลี หมายถึงจำนวนหนึ่งร้อยบาทนายจ้างได้หกสิบ คนกรีดยางได้สี่สิบบาทเป็นต้น

“น่าเสียดายมากเลย ถ้านายไม่ได้เรียนต่อ”
ประสิทธิ์พูดขึ้น

“บอกป๊ะซี รอสัก” นุห์เสนอความเห็น

“นายเป็นคนเรียนเก่งนะ อย่าให้พลาดโอกาสไปซีเพื่อน” รอสักกอบทรายเต็มมือ ก่อนจะขว้างไปยังแผ่นน้ำ เสียงซาดังเพียงครั้งเดียว จากนั้นก็หายวับไปอย่างรวดเร็ว

ตรงคุ้งโค้งต้นเตี้ยแพะไม้ไผ่มัดตึงเลี้ยวซ้าย เจ้าของเป็นชายวัยกลางคนสองคน กำลังถ่อบังคับสุดแรง เพื่อไม่ให้หัวแพะเข้ากระแทกกับตลิ่ง ทั้งสองต้องช่วยกันสุดฤทธิ์ เพราะกลัวว่าเมื่อแพชนตลิ่งแล้ว จะทำให้เสียเวลาเดินทางนั่นเอง

แพที่ผ่านลำคลองกลางหมู่บ้านเป็นแพไม้ไผ่ที่เจ้าของตัดไปขายในตัวเมือง ไม้ไผ่หลายต้นตัดมามัดรวมกันง่าย ๆ แต่ดูแข็งแรง ยามแพเคลื่อนผ่าน เด็ก ๆ มักจะขึ้นนั่งเล่นสนุกสนาน แต่วันนี้คนล่องแพแปลกใจที่ไม่เห็นเด็ก ๆ วิ่งขึ้นเช่นเคย

กลุ่มเด็กๆ ไล่สายตามองแพที่กำลังลอยผ่านอย่างช้าๆ ประสิทธิ์ยกมือโบกทักทายเจ้าของ แกกำลังพนควันจากใบจาก ควันสีขาวลอยกรุ่นขึ้นข้างบนตัดกับแสงแดดที่กำลังแผดจ้า

“ข้าคงไม่ได้เรียนอีกแล้วละ ป๊ะจะย้ายบ้านไปอยู่กึ่งสิกริตยางต่างจังหวัด ต้องช่วยเลี้ยงน้องสองคน แต่ป๊ะยอมให้สมัครเรียนที่ศูนย์การศึกษานอกโรงเรียนนะ” คำตอบรอสักทำให้เพื่อนๆ นั่งเงิบ สายตาจับจ้องแพไม้ไผ่ที่กำลังลอยตามสายน้ำไหล

กลุ่มเพื่อนร่วมห้อง มองแพไม้ไผ่มดลอยผ่านแสนเสียดาย ไม่ผิดอะไรกับข่าวคราวเรื่องการไม่ได้เรียนต่อของรอสัก ทุกคนต่างเสียดายที่เพื่อนคนนี้ได้เรียนต่อที่ไหนเลย

คนถ่อแพยังกวักมือเชิญชวนให้เด็กๆ วิ่งขึ้นแพ ประสิทธิ์เป็นคนโบกมือตอบเป็นสัญญาณว่า ทุกคนขอตัวไม่นั่งเล่นบนแพสักวันหนึ่ง

“นาเสดละ” ประสิทธิ์ถามเพื่อนอีกคน นาเสดโตกว่าเพื่อนในกลุ่ม ตัวดำ ผอมๆ พุดน้อย แต่หากพุดขึ้นมา เพื่อนๆ มักจะเชื่อฟังเขาเสมอ

“ป๊ะบอกจะให้เรียนปอเนาะ”

“ปอเนาะเป็นยังไงหรือ” ประสิทธิ์ถามอย่างสงสัย เขาไม่เคยได้ยินคำนี้มาก่อน อาจเป็นเพียงเพราะนับถือศาสนาพุทธเพียงคนเดียวในกลุ่ม

“ปอเนาะคือ โรงเรียนราษฎร์สอนศาสนาอิสลาม มีทั้งสายสามัญหรือภาษาไทยและวิทยาศาสตร์ควบคู่กัน มีเด็กนักเรียนทั้งอยู่ประจำและไปกลับ ”

“น่าสนุกเหมือนกันนะ” นาเสดแบ่ปาก

“สนุกกะฝีมืออะไร ที่นั่นนะต้องหุงข้าวกินเองซักเลื่อผ้าเอง จะทำอะไรสนุกๆก็ไม่ได้ มีครูควบคุมอยู่ตลอดเวลา”

“ตกลงไม่อยากเรียนใช่ไหมละ” รอสักถาม

“ต้องพูดกับป๊ะอีกที” นาเสดบอกไม่เต็มใจนักจริงๆ แล้วเขาอยากเรียนต่อที่โรงเรียนมัธยมในตัวจังหวัดมากกว่าที่อื่นใด

เมื่อคิดอีกที อดนึกถึงรอสักไม่ได้ เขาไม่มีโอกาสเรียนต่อที่ไหนเลย คิดแล้วก็น่าใจหาย เป็นเพื่อนกันมานาน ถึงตอนจะแยกจากกัน ก็ต้องจากไปคนละทิศละทาง แถมบางคนยังไม่ได้เรียนตามที่ใฝ่ฝัน

มุสตาฟาลุกขึ้นวิ่งนำหน้า เพื่อนๆ ออกวิ่งตามกระโดดตูมลงไปในคลอง เหมือนจะให้ความใฝ่ฝันนั้นหยุดลงชั่วคราว ทุกคนเล่นน้ำสนุกสนาน มีแต่ความเป็นมิตรเสียงหัวเราะเฮฮาตั้งอยู่ไม่ขาดระยะ

หลังจากแยกย้ายกลับบ้าน ประสพอีกกับนาเสดกลับพร้อมๆกัน เพราะทางเดินกลับบ้านอยู่เส้นทางเดียวกัน

“ตกลงนายยังไม่แน่ใจว่าจะเรียนต่อที่ไหนดี
ใช่ไหม” ประสิทธิ์พูดขึ้น

“คงยังงั้น อยากเรียนในเมืองมากกว่า”

“ดีซี เราจะได้ไปโรงเรียนพร้อมกัน แต่ปะคง
ไม่ยอมง่ายๆ หรอกไซ้ไหม นายก็ต้องอาศัยลูกตื้อเสีย
แล้วละ” ประสิทธิ์แนะนำ

“ทำไมนายไม่ชอบเรียนปอเนาะล่ะ อย่างข้า
พอจะมีสิทธิ์เรียนได้ไหม” นาเสตหัวเราะเบาๆ เป็น
เพราะว่าเพื่อนต่างศาสนาคนนี้ยังไม่เข้าใจคำว่าปอเนาะ
ดีนั่นเอง

“ไม่ได้หรอก นายไม่ได้เป็นมุสลิม ปอเนาะ
เป็นสถานที่สอนศาสนาสำหรับชาวไทยมุสลิมเท่านั้น”

“แยจ้งเลย หากว่าเรียนได้ จะบอกพ่อให้ส่ง
เรียนปอเนาะเหมือนนาย จะได้เป็นเพื่อนกันอีกไงละ”

“ที่นั่นลำบากจะตาย มันไม่ได้สนุกอย่างที่คิด
หรอกนะ”

“รู้ได้ไงละ นายยังไม่ได้เรียนสักหน่อย”

“บังข้าเคยเรียนปอเนาะ” นาเสตบอกเล่าถึง
พี่ชายคนโตชื่อฮาฟีอี ที่เคยเป็นนักเรียนใช้ชีวิตปอเนาะ
มาก่อน ปัจจุบันเป็นครูสอนศาสนาในหมู่บ้าน เขาเป็น
คนเคร่งครัดมาก ละหมาดวันละห้าเวลาไม่ขาดใส่เสื้อ

ตุโละบลังกา นุ่งผ้าโสร่ง สวมหมวกกะปิเยาะที่เป็น
เอกลักษณ์ประจำตัว

นาเสดเล่าให้เพื่อนฟังเพื่อให้รู้ว่าปอเนาะไม่
เหมาะสมกับเขาเลยสักนิด ความใฝ่ฝันของเขากับพี่ชาย
ร่วมสายเลือดไม่ใช่ชนิดเดียวกัน

“ยั้งนั้นนายก็ต้องเป็นครูนะซิ”

“ไม่แน่หรอก เด็กนักเรียนปอเนาะเรียนจบ
ออกมาแล้ว มุ่งงานทำเป็นข้าราชการเยอะแยะไป”

“จั้งไม่เห็นต้องลำบากใจอะไรเลย เรียน
ปอเนาะอย่างป๊ะวาก็หมดเรื่อง” ประสิทธิ์สรุป เท่าที่ฟัง
มาปอเนาะยังเป็นสถานที่น่าศึกษาอยู่ดี

“นายไม่รู้อะไรหรอก บังเลว่า ความเป็นอยู่
ในปอเนาะลำบาก ต้องช่วยเหลือตัวเองเกือบทุกอย่าง
หากไม่ชวนชวายเองก็ไม่ประสบความสำเร็จง่าย ๆ เขา
ว่ากันว่า ครูปอเนาะสอนไม่เก่ง เวลาสอบแข่งขันที่ไหน
จะไม่ค่อยได้ ถ้าไม่เก่งจริง อย่าหวังเลยว่าจะได้เรียน
ต่อสูง ๆ นายโชคดีนะพอออกสู่หั้นแนะนำให้เรียนโรงเรียน
ในจังหวัด ใคร ๆ ก็อยากไปกันทั้งนั้น”

เขามองเพื่อนรักเหมือนจะแสดงความยินดี
กับความใฝ่ฝัน ประสิทธิ์เคยพูดนานแล้วว่า จบป.6 แล้ว
จะเข้าเรียนชั้นมัธยมศึกษาในเมือง ตอนเข้าได้นั่งรถ

ประจำทาง ได้สนุกกับเพื่อนมากหน้าหลายตา ว่างๆ ก็ไปเที่ยวในเมืองได้สบายใจ

ลมแล้งพัดกระพือมาวูบหนึ่ง มันพัดเอาเศษหญ้าฟางบางๆ เหนือพื้นลอยขึ้นข้างบน แดดร้อนยามบ่ายพัดกระทบผิวกายจนรู้สึกได้ นาเสดกล่าวลาเพื่อนเมื่อถึงทางแยกกลางหมู่บ้าน เด็กน้อยสาม-สี่คนขี่ม้าก้านกล้วยควบผ่านไป

สอง-สามปีก่อนโน้นเขาก็เคยเล่น นึกตลกไม่น้อยเมื่อคิดถึงตัวเองตอนนั้นขึ้นมา เวลานี้มีคนจ้างลักลอบพาทก็คงไม่มีวันควบม้าก้านกล้วยอีกเป็นแน่

“กลับมาแล้วหรือนาเสด” เสียงมะทักทายจากในครัว ได้ยินเสียงหย่อนปลาลงกระทะดังซ่า ปลาทอดส่งกลิ่นหอมเข้าจมูก

“หิวข้าวจังเลยครับมะ”

“ผลัดเสื้อผ้าก่อนซิ แล้วมากินข้าวพร้อมกัน วันนี้ป๊ะมีเรื่องจะคุยกับลูกนะ”

“เรื่องอะไรหรอครับ” นาเสดถามอย่างสงสัย

“เรียนต่อมั้ง”

นาเสดไม่ค่อยสบายใจเลย เมื่อนึกขึ้นได้ว่าป๊ะคงไม่แค่ล้วยจะพูดถึงเรื่องปอเนาะอีก หลังจากอิมอาหารป๊ะพูดถึงเรื่องนี้ทันที

“อีกไม่กี่วันโรงเรียนจะเปิดเทอมแล้วนะลูก”

ป๊ะมองหน้าลูกชาย

“ลูกตัดสินใจได้แล้วหรือยัง”

“ผมไม่อยากจะเรียนปอเนาะเลยนะป๊ะ” นาเสดบอกบิดา คิดว่าวันนี้ยังงั้นขอคุยให้รู้เรื่องเสียที

“ปอเนาะไม่เห็นแปลกอะไรนี่ บังเคยเรียนจบมาแล้ว ลูกก็เห็นอยู่ไม่ใช่หรือ”

“บังบอกอยู่ปอเนาะลำบากจะตาย ต้องหุงข้าว ชักผ้าลูกขึ้นละหมาดหัวรุ่ง ผมคงทำไม่ได้หรอกครับ” ป๊ะมองหน้าลูกชาย

นาเสดเพิ่งอายุสิบสองปี คิดอะไรย่อมไม่พ้นเด็กอยู่นั่นเอง วัยเด็กที่ไม่เห็นความเป็นอะไรนัก ลูกเหมือนนกน้อยที่พ่อเพิ่งสอนหัดบิน เพื่อออกไปสู่โลกภายนอก ออกจากรวงรังเล็กๆ ที่เคยอาศัยมาชั่วระยะหนึ่ง

พ่ออยากให้ลูกน้อยรู้ว่า ภายนอกนั้นยังมีทุ่งกว้าง แผ่นหญ้าเขียว และนกอีกหลากหลายชนิดต่างลักษณะออกไป ที่ร่วมอาศัยอยู่ในเป็นดินกว้างขวางนี้ นาเสดเป็นลูกคนสุดท้อง มีนิสัยอ่อนป๊ะมะเป็นธรรมดา เขาถูกเลี้ยงมาอย่างค่อนข้างตามใจตัวเอง

ป๊ะรู้ดีว่า การตัดสินใจอะไรบางอย่าง หากเป็นการบีบบังคับ ลูกชายจะต้องเสียใจเป็นความลำบากใจไม่น้อยที่จะให้ลูกชายเห็นว่า การเข้าไปใช้ชีวิตใน

ปอเนาะ ไม่ใช่ส่งลูกไปทรมาน การหุงข้าวหุงปลาและให้
ดินรนช่วยเหลือตัวเอง หาใช้สักรักในตัวเอง

“ปอเนาะมีหลายอย่าง ได้ทั้งความรู้ ลูกจะมี
เพื่อนเล่นเพื่อนเรียน ที่สำคัญเราเป็นมุสลิม ต้องเรียนรู้
ส่วนศาสนาเอาไว้ เพื่อจะได้ปฏิบัติศาสนกิจได้อย่าง
ถูกต้อง”

“ป๊ะอยากให้ผมเป็นโตะละไบอย่างบังซาฟิอี
ไซ้ไหมครับ”

เป็นโตะละไบในสายตาชาวบ้าน คือคนที่
เคร่งครัดในศาสนา สามารถสอนหนังสือก็ตาบให้คนใน
หมู่บ้านฟัง อ่านพระในวันทำบุญหรือไม่ก็อ่านคุฎบะฮ์
หรือคำสอนในสุเหร่าเมื่อถึงวันศุกร์ได้จดจำผู้คนต้อง
นั่งฟังด้วยความเลื่อมใสศรัทธา

สิ่งเหล่านั้น ไม่เคยอยู่ในความคิดนาเสดมา
ก่อน เด็กชายอยากเป็นตำรวจเป็นผู้พิทักษ์สันติราษฎร์
แต่งเครื่องแบบโก๊ทรี มีปืนพกคาดเอวตามที่เคยเห็นใน
เมือง

ครูบอกว่า ตำรวจมีหน้าที่จับผู้ร้าย เป็น
อาชีวะมีเกียรติของลูกผู้ชาย ช่วยเหลือสังคมให้อยู่อย่าง
เป็นสุขได้ สิ่งนี้ต่างหากที่ซ่อนอยู่ในใจเขาตลอดเวลา
แต่ก็ไม่เคยปรึกษาให้ท่านทั้งสองรู้

“ไม่หรอก ป๊ะอยากให้ลูกเป็นในสิ่งที่ลูกชอบ
ลูกชอบเล่นฟุตบอล ปอเนาะก็มีให้เล่นอยากจะได้เรียน

เป็นครู เป็นหมอ ลูกก็เรียนสายสามัญควบคู่ไปด้วย ปอเนาะมีให้เรียนถึงมัธยมปลายต่อไปก็สอบเข้าเรียนได้นี่”

“เขาพูดกันว่า ปอเนาะสอนภาษาไทยไม่เต็มที่ จะหวังเรียนสายสามัญให้เก่งคงยาก”

“ใครว่าลูก หนังสือตำราที่ไหนก็เหมือนกันทั้งนั้น ที่สำคัญคือตัวเราเองต่างหาก พยายามตั้งใจเล่าเรียน สงสัยอะไรก็ถามครูผู้สอน จะเป็นคนเรียนเก่งสามารถสอบแข่งขันที่ไหนได้ไม่ยากเลย ลูกจำบังอาลีได้ไหม” บังอาลีเป็นลูกชายของผู้ใหญ่บ้าน เดียวนี้รับราชการอยู่ต่างจังหวัดนานๆ จะกลับมาบ้านสักครั้ง

“เมื่อก่อนบังอาลีก็เป็นเด็กปอเนาะ เดียวนี้เป็นปลัดอำเภอมีคนนับหน้าถือตา เห็นไหม ความจริงไม่ได้เป็นอย่างที่ลูกว่าเลย หากมีความตั้งใจจริงเด็กปอเนาะก็สามารถเป็นอะไรก็ได้”

“ทำไมอยากให้ผมเรียนปอเนาะล่ะครับ” นาสเตดถามขึ้นเมื่อเห็นว่าปะยังไม่มีเปลี่ยนใจ

“ปะอยากให้ลูกได้เรียนทั้งสอง เรียนภาษาไทยและเรียนศาสนาพร้อมๆ กัน ศาสนาเป็นสิ่งที่คอยยึดเหนี่ยวจิตใจ พอโตขึ้นลูกสามารถประกอบอาชีพอะไรก็ได้ และเป็นคนดีของสังคม ทำให้ลูกอยู่ได้อย่างมีความสุข ลูกเห็นไหม เด็กรุ่นพี่ของบ้านเราหลายคนชอบเที่ยวมั่วสุม ดิตยา ถูกตำรวจจับเพราะว่าพวกเขาไม่

มีความรู้เรื่องศาสนาปลูกฝังและคอยยึดเหนี่ยวใจ ทำให้
ใครๆ ก็เกลียดชัง ลูกคงไม่ต้องการเป็นอย่างนั้นใช่ไหม”

“ครับป๊ะ” นาเสดบอก น้ำเสียงเหมือนนิยยอม
ต่อเหตุผลบางอย่างของป๊ะในเวลานั้น

“สมัยก่อนป๊ะก็เคยเรียนอยู่ปอเนาะ สมัยก่อน
ลำบากกว่าเดี๋ยวนี้หลายเท่า รู้ว่าชีวิตในนั้นเป็นยังไง
บ้าง ไปอยู่เถอะนะ มันไม่ได้ลำบากมากอย่างที่คิดหรอก
เมื่อลูกเข้าไปอยู่แล้ว จะได้เรียนรู้อะไรเยอะแยะ ที่
สำคัญลูกจะได้...”

“ได้อะไรหรือป๊ะ” นาเสดถามด้วยความ
สงสัย คำพูดของป๊ะเหมือนมีอะไรบางอย่างซ่อนเร้น
อยู่ป๊ะคลี่รอยยิ้มให้บุตรชายยื่นมือมาจับไหล่ มองหน้า
ลูกชาย บอกถึงความรู้สึกบางอย่าง

“เรื่องนี้ป๊ะพูดยากนะ เอาเป็นว่าเมื่อลูกอยู่
ปอเนาะแล้วจะรู้เองนั่นแหละ อย่าห่วงเลย สิ่งนี้แหละที่
มันสำคัญต่อลูกมากที่สุด” นาเสดมองป๊ะด้วยสายตา
ข้างกลางแกลง เขาไม่เข้าใจในสิ่งที่ป๊ะพูด

“เป็นอันว่า ลูกตัดสินใจได้แล้วใช่ไหม” ป๊ะ
ถามย้ำ

“ครับป๊ะ ผมจะเป็นเด็กปอเนาะ” นาเสดตอบ
ชัดคำไม่รู้ตัวเหมือนกันว่า ทำไมจึงตอบรับป๊ะง่ายดาย
ผิดกับตอนแรกลิบลับ